

Prof. dr. Josef Opatrný
Středisko ibero-amerických studií FF UK

Posudek diplomové práce

David Čeněk, *Typologie indiánského hrdiny v mexickém hraném filmu*, 83 str. rkp.

Diplomant si vybral mimořádně zajímavé, přitom však málo zpracované a velmi kontroverzní téma. Především v posledních dvaceti letech narůstá počet studií věnovaných problematice postavení indiánského obyvatelstva v jednotlivých zemích Latinské Ameriky (ve Spojených státech lze přitom pozorovat tuto tendenci ještě delší dobu) a dost proto překvapuje, že v Mexiku prakticky neexistuje literatura, která by se zabývala prezentací Indiána v místní kinematografii.

Čeněk zmiňuje tento fakt hned v úvodu práce a věnuje potom značnou pozornost definici nativního obyvatelstva v antropologické literatuře a problematice jeho etnické identifikace (viz kap. II. Definice nativního obyvatelstva v mexické společnosti a problematika jeho etnické identifikace, str. 7-23). Otevírá tuto část práce opřenou o převážně mexickou odbornou literaturu konstatováním řady problémů, které seriózní výzkum negativně ovlivňují, především politickým kontextem bádání a mýtizací problému, danou jako idealizací světa Indiánů (tady se paradoxně nepřestal promítat názor utopistů na Nový svět jako terém pro sociální inženýrství s „nezkaženými“ jednotlivci a jejich komunitami). Čeněk si sice tyto problémy uvědomuje, nedokáže však dostatečně vzdorovat dnes stále ještě většinovému názoru na podobu prvních fází kontaktu Indiánů s evropskými dobyvateli, reprezentanty další migrační vlny, která dospěla ze Starého do Nového světa. Aniž by totiž bylo možné politiku evropských mocností v Americe jakkoli idealizovat, nezakládá se stále opakované tvrzení o genocidě na pravdě. Přestože tak diplomant považuje na str. 9 za jednu z hlavních příčin velké úmrtnosti Indiánů v počáteční fázi španělské kolonizace „neúnosnou námahu námezdných prací“ (parafráze jeho vlastních slov), pronikla na str. 8. i do jeho textu ona „genocida“.

Jinak je ovšem třeba říci, že Čeněk přistupuje k problémům identity indiánského obyvatelstva a jeho místa ve společnosti velmi racionálně a s potřebnou mírou kritičnosti k extrémním postojům části autorů požadujících dnes na jedné straně pro Indiány všechny atributy moderní společnosti, na druhé straně pak právo návratu k „čistě“ a evropskými vlivy nekontaminované vlastní kultuře.

Když tak konstatoval diplomant nesporné problémy tématu, který si zvolil v obecné rovině, podává obraz Indiána v mexickém filmu. Ve druhé a třetí kapitole sleduje měnící se podobu Indiána ve mexické kinematografii do počátku mexického filmu do devadesátých let

minulého století, v dalších třech kapitolách analyzuje z tohoto hlediska tři významné filmy – Raíces z roku 1953, Macario z roku 1959 a Tarahumara z roku 1964. Odhaluje přitom faleš tvrzení patrně nejznámějšího a zároveň nejlepšího mexického režiséra Emilia Fernández, prezentujícího svůj zájem o indiánskou tematiku jako projev snahy pomoci Indiánům a zřejmě ve shodě s realitou hovoří o exotické funkci Indiána ve Fernándezových dílech (str. 34).

V samotném závěru pak smísil Čeněk dvě roviny nazírání na problematiku Indiána v mexickém filmu. Hodnotí jeho uvedení do tohoto moderního (?) média jako přínos k širší diskusi o postavení Indiánů v mexické společnosti a žádá, aby film zachytil kulturní hodnoty zachované díky orální tradici. Přes nemalé pochyby, které chovám k možnosti realizace tohoto požadavku považuji diplomovou práci jako celek za velmi zdařilou (byť si myslím, že by menší citové zaujetí diplomanta pro danou problematiku bylo možná ku prospěchu věci).

V každém případě prokázal Čeněk v celém textu nejen velmi dobrou znalost problematiky mexického filmu, ale zejména schopnost formulovat a prezentovat vlastní názor i ochotu ho jasně hájit. Tuto schopnost přitom projevil i ve zdánlivě marginální poznámce na první straně, kdy na pěti řádcích vysvětlil, proč se nebude řídit při psaní slova Indián Pravidly českého pravopisu. Autoři tohoto díla by si měli toto vysvětlení přečíst a Pravidla v inkriminované pasáži změnit.

Práce nepochybně splňuje všechny předepsané požadavky a já ji proto doporučuji k obhajobě. Navrhuji přitom klasifikovat ji stupněm výborně.

Praha 22. září 2005.

Prof. dr. Josef Opatrný